

Hrvatsko kazalište u Pečuhu

Dubravko Jelačić Bužimski, *Osvajanje kazališta*, Pečuh, 1993.

Hrvatsko kazalište u Pečuhu, jedino profesionalno hrvatsko kazalište izvan granica Republike Hrvatske, ove godine obilježava dvanaestu godišnjicu rada i desetu obljetnicu službenog utemeljenja. Ne zvuči loše. No, umjetnost je na ovim prostorima, tako i kazalište, rijetko lišena zagrljaja politike – očito se ni povijest Hrvatskog kazališta u Pečuhu ne može ispričati bez te “simbioze”.

Nastanak Hrvatskoga kazališta u Mađarskoj datira još iz prve polovine prošloga stoljeća kada su, u jeku mađarizacije, rijetki hrvatski intelektualci spoznali značenje kazališta kao bitne institucije očuva-

nja jezika i nacionalnog identiteta. Tako je Antun Karagić "...godine 1934. osnovao Društvo bunjevačkih kazališnih dobrovoljaca, s kojima je postavljao svoje igrokaze iz narodnog života, s jasno izraženim prosvjetiteljskim i moralizatorskim težnjama, igrajući po selima, često u sukobu i pod budnom paskom mađarskih žandara." (D. Foretić, "Vjesnik", 10. travnja 1993. g.)

Sredinom osamdesetih godina, nakon premijernog izvođenja Krležina *Kraljeva* na mađarskom jeziku, Antun Vidaković, tada već proslavljeni plesač, koreograf i voditelj iznimno popularne folklorne skupine "Baranja", predlaže tadašnjem ravnatelju i redatelju Maloga kazališta, Laszlu Bagossyju, uprizorenje Krležine drame na hrvatskom jeziku. U suradnji s Hrvatskim narodnim kazalištem iz Osijeka, 27. srpnja 1990. godine premijerno je, na hrvatskom jeziku, izvedeno *Kraljevo*. Tim premijernim uprizorenjem otpočeo je rad budućega Hrvatskoga kazališta u Pečuhu.

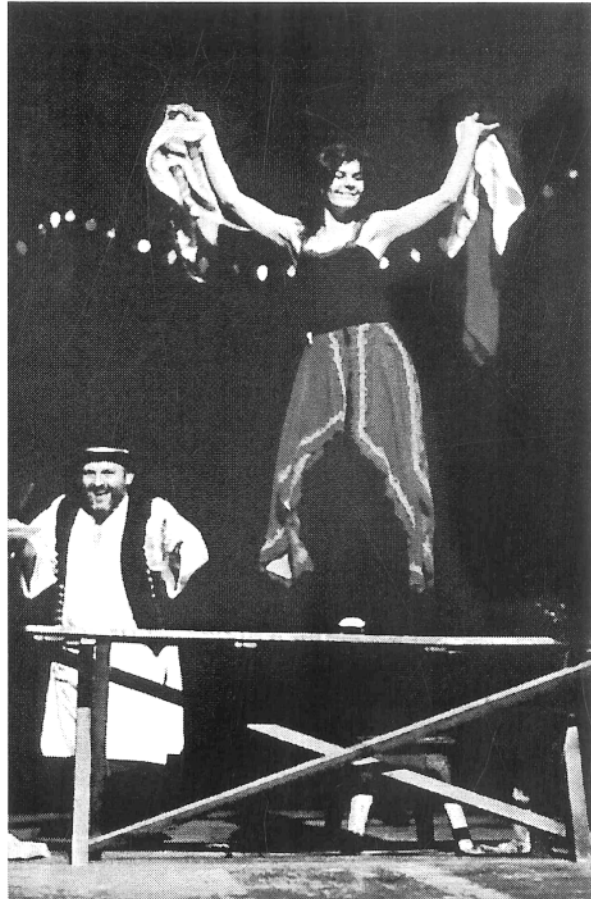
Na prostorima Mađarske, kao i u mnogim europskim zemljama, započinje tranzicijski proces koji ne zaobilazi ni hrvatsku manjinu. Raspada se tzv. "Demokratski savez Južnih Slovena" u Mađarskoj i tako propada ideja o utemeljenju zajedničkog, srpsko-hrvatskog kazališta.

Nakon tog događaja predstavnici hrvatske manjine nastavljaju pregovore s mađarskim vlastima o utemeljenju Hrvatskoga kazališta.

KRONOLOŠKI PREGLED NASTANKA HRVATSKOGA KAZALIŠTA U PEČUHU

U siječnju 1990. godine rodio se plan o osnivanju Hrvatskoga kazališta u sklopu Maloga kazališta u Pečuhu.

Nakon godinu dana, Ministarstvo prosvjete prihvata financirati Hrvatsko kazalište ukoliko ga i grad bude sufinancirao, ali gradske vlasti se ograđuju: preuzet će obveze prema Hrvatskome kazalištu tek kada ministarstvo pruži financijsku podršku. Pat-pozici-

Miroslav Krleža, *Kraljevo*, Pečuh, 1990.

ja trajala je gotovo godinu dana. No, i u takvim uvjetima realizirana je nova premijerna predstava.

I kada su svi pomalo gubili nadu, Hrvati su ipak dobili svoje kazalište.

U travnju 1992. godine, Skupština grada Pečuha, u sklopu Maloga kazališta, utemeljila je Hrvatsko kazalište.

Upornost i entuzijizam ipak će uroditi plodom. Tako je u Budimpešti, 8. svibnja 1992. godine, nakon svečane premijere Brešanova *Hamleta u Mrduši Donjoj*, u nazočnosti dogradonačelnika grada Pečuha i predstavnika hrvatskoga i mađarskoga ministarstva prosvjete, objavljeno utemeljenje Hrvatskoga kazališta u Pečuhu.

Hrvati su dobili kazalište, ali materijalni uvjeti potrebni za rad kazališta nisu ostvareni. U rujnu 1992. godine Skupština grada Pečuha ne reagira na zamolbu Maloga kazališta i Hrvatskoga kazališta u Pečuhu za financijskom pomoći, a mjesec dana poslije zahtjev je odbijen.

Nekoliko mjeseci kasnije, u pismu mađarskoga Ministarstva prosvjete priopćava se da će ministarstvo Malom kazalištu, u sklopu kojeg je i Hrvatsko kazalište, dati potporu od 5,5 mil. forinti. Iako je i gradski doprinos ovisio o državnoj subvenciji, grad ni uz državnu subvenciju nije dao svoj doprinos. U takvom ozračju eskaliraju sukobi između Hrvatskoga i Maloga kazališta u Pečuhu.

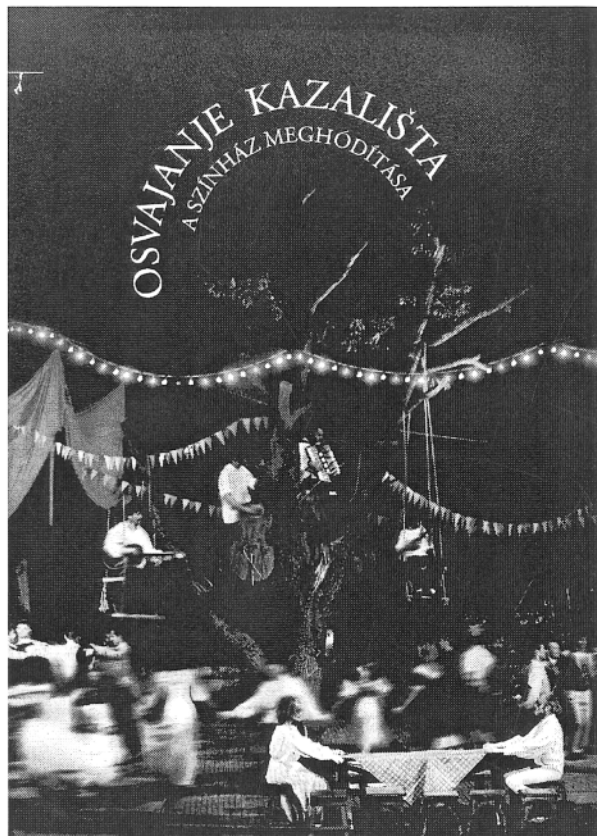
Iako je hrvatsko kazalište do kraja ožujka 1993. godine premijerno izvelo četiri predstave, bilo je upitno hoće li opstati. Dalibor Foretić, u travnju 1993. godine, u "Vjesniku" piše: "...Hrvatsko kazalište u Pečuhu, jedini naš teatar izvan Hrvatske, svojim postojanjem dokazuje i to da 'donkijhotstvo' entuzijasta i njihove žrtve nisu bile uzaludne."

Sljedeće godine, 28. veljače 1994., prikazano je i *Osvajanje kazališta* Dubravka Jelačića Bužimskog. Po završetku predstave autor je rekao: "U srcu sam osjećao toplinu vidjevši u kazališnoj dvorani preko 500 hrvatske djece koja su bila željna čuti autentičnu hrvatsku riječ. Ta je predstava i te kako bila pobjeda duha, koji je danas ovdje vladao, a koji je i mene oduševio."

Gradske vlasti 1995. godine donose odluku o ukidanju Maloga kazališta (trebalo se pridružiti tzv. Trećem kazalištu) što je značilo i prestanak rada Hrvatskoga kazališta, bez obzira što, i u financijskoj nedostatnosti, Hrvatsko kazalište kontinuirano radi i prikazuje nekoliko premijernih naslova. Tada se potvrđuje da je toliko hvaljena mađarska manjinska politika hvale vrijedna samo na papiru, ali ne i u praksi!

U tim teškim trenucima "šačica" entuzijasta odlučna je "ići do kraja" za opstanak Hrvatskoga kazališta, dovodeći svoju bitku na rub međunarodnog inci-

denta. Uz velike napetosti, Hrvatsko kazalište postaje samostalno.

Kazalištu se dodjeljuje zgrada u kojoj je do tada imalo podstanarski status.

Nužno je bilo obnoviti gledalište (prima devedesetak posjetitelja) i scenu, koja je prikladna samo za komorne predstave, te stvoriti tehničku bazu, koja je razdvajanjem dvaju kazališta nestala. U ljetnim mjesecima u dvorištu zgrade koristi se i mnogo veća otvorena pozornica i gledalište.

Godišnji budžet Hrvatskoga kazališta iznosi oko 40 mil. forinti, što odgovara troškovima malo ambicioznije premijere mađarskoga kazališta.

Ponižavajuća je činjenica, mišljenja je ravnatelj Hrvatskoga kazališta, što novac ne pristizbe državnim

automatizmom kao u većini manjih kazališnih kuća (npr. pečuško "Treće kazalište"), nego se svake godine kazalište prijavljuje na natječaje Ministarstva prosvjete kako bi dijelom osiguralo potrebne financije za sljedeću godinu.

Repertoar kazališta prilagođen je kako financijskim uvjetima tako i odgoju kazališne publike koja pretežno živi u selima. Svake godine postavlja se pučka predstava prilagođena gostovanjima u malim i neadekvatnim prostorima (*Rastatkinja, Dva bila gavrana, Katica...*).

Pripremaju se i predstave za djecu, također pogodne za gostovanja (*Osvajanje kazališta, Tigrić, Dugonja, Trbonja i Vidonja...*).

Za potvrdu statusa profesionalnog kazališta, postavljaju se i zahtjevnije predstave: *Mein Kampf, Balet Imre Ecka, Ludakovi zapisi, Škrtac, Mađarska Medeja* (na hrvatskom i mađarskom jeziku).

Nedostatak domaćih glumaca-profesionalaca rješava se angažiranjem profesionalnih glumaca iz Hrvatske (Osijek, Virovitica, Varaždin, Zagreb).

Osim dramskih, izvode se i plesne (baletne) predstave, koje premošćuju jezične barijere pa takve predstave rado posjećuje i mađarsko gledateljstvo.

Već sedmu godinu Hrvatsko kazalište organizira "Ljetnje igre", jedino ljetno kazališno događanje u Pečuhu.

Učestala su i gostovanja kazališta iz cijele Hrvatske (Dubrovnik, Osijek, Virovitica, Zagreb), za čije se potrebe, zahvaljujući dobroj suradnji, koriste prostori i usluge Pečuškoga narodnog kazališta.

U sklopu Hrvatskoga kazališta treba spomenuti i Galeriju Csopor(t) – Horda, u kojoj je postavljeno šezdesetak likovnih izložbi, čime je galerija potvrdila međunarodni karakter i stekla priznanje u stručnim krugovima.

Bitno je napomenuti da se "...od samog početka osjeća tendencija da Hrvatsko kazalište ne postane neki manjinski rezervat, nego da bude dio kulturnog i javnog života grada Pečuha i Mađarske, pa i matič-

ne države Hrvatske" (dr. Dinko Šokčević).

Slaveći desetu obljetnicu postojanja, Hrvatsko kazalište u Pečuhu potvrdilo se kao središte kulturnog života Hrvata u Mađarskoj, ali koje svojim posredovanjem u razmjeni kulturnih dobara, svojom otvorenosti i pozitivnim ozračjem potiče prijateljstvo i dobre odnose susjednih naroda.

